

Aan het College van B&W en de gemeenteraad van Hellevoetsluis
Postbus 13
3220 AA Hellevoetsluis

Onderwerp: Rapport 'Energieverkenning Voorne-Putten'

Hellevoetsluis, 28 april 2020

Geacht College en Geachte Raadsleden,

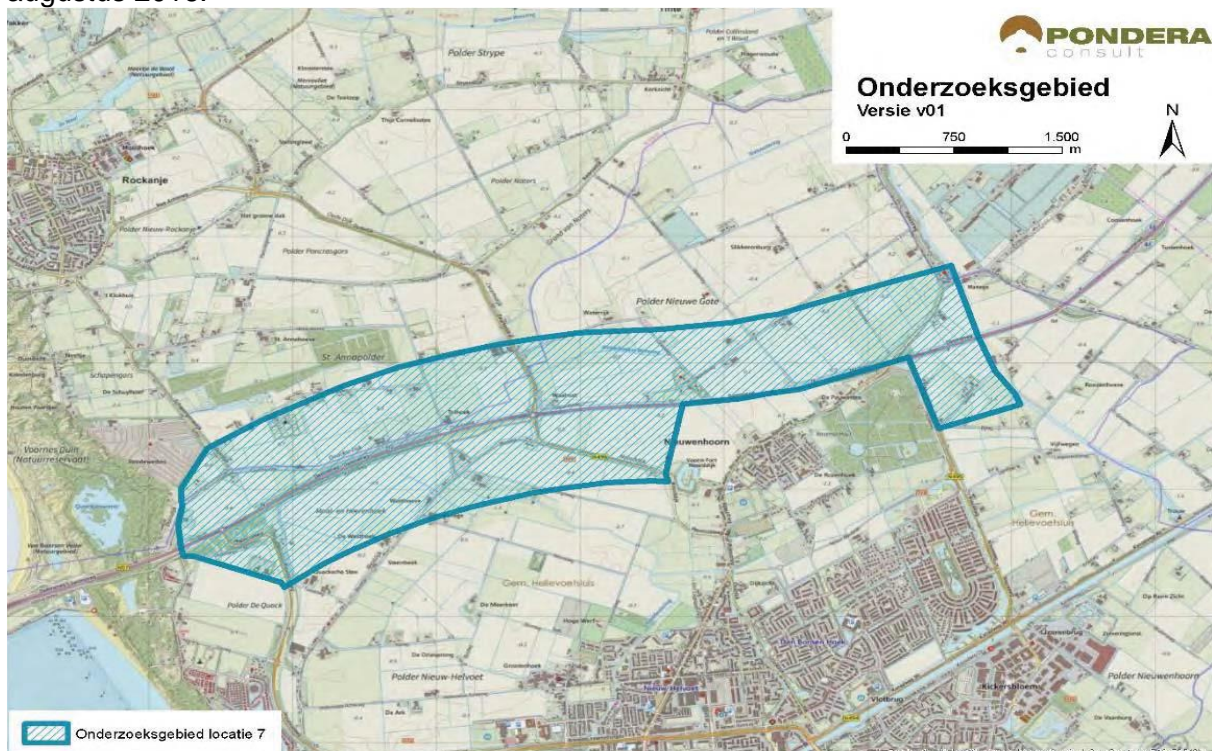
Deze brief is tweeledig. Allereerst bevat deze brief een bezwaarschrift op het besluit van het college van B&W d.d. 31 maart 2020, nummer 20200168 met als onderwerp *Energieverkenning Voorne-Putten, een landschappelijk perspectief op de energietransitie*. Gevolgd met een zienswijze op de Energieverkenning Voorne-Putten, bestaande uit een algemene reactie en een inhoudelijke reactie op de Energieverkenning. Het bezwaar is tevens een onderdeel van de reactie op de Energieverkenning, waardoor het in één document aan u wordt verzonden.

1. Bezwaarschrift

Als voorzitter van de Stichting Windmolens N57 Nee! dien ik een bezwaar in op het besluit van het college van B&W d.d. 31 maart 2020, nummer 20200168 met als onderwerp *Energieverkenning Voorne-Putten, een landschappelijk perspectief op de energietransitie*. Het bezwaar richt zich op de in het rapport 'Energieverkenning Voorne-Putten' opgenomen potentiële locaties bij de rotonde N57 Dammenweg/N497 Amnesty Internationallaan en de locaties bij de rotonde N57 Dammenweg/N496 Zwartedijk/Noorddijk en dat het college akkoord is gegaan met deze potentiële locaties windenergie in de Energieverkenning.

Motivering van het bezwaar

De in de verkenning opgenomen potentiële locaties zijn onderdeel van zoeklocatie F, zoals deze door de provincie Zuid-Holland destijds is opgenomen in de Partiele herziening Visie ruimte en mobiliteit Windenergie en planMER Partiele herziening VRM Windenergie Zuid-Holland in 2017, Deel B ONDERZOEKSGBIED 7 'N57' Provincie Zuid-Holland 715037 24 augustus 2016.

In de Energieverkenning Voorne-Putten staan meerdere potentiële locaties windenergie ingetekend, waarbij de opsteller van het rapport voor de verkenning de vrijheid heeft genomen om alle mogelijke potentiële locaties windenergie zonder belemmeringen in beeld te brengen. Logisch als uitgegaan wordt van het feit dat het een verkenning betreft, ware het niet dat aan bovengenoemde locaties een besluit van Provinciale Staten ten grondslag ligt. In de door PS gehouden hoorzitting in november 2017 heeft de wethouder van de gemeente Hellevoetsluis aangegeven dat de gemeente aanvankelijk de locatie F heeft aangeboden voor de realisatie van Windenergie, maar dat de gemeente Hellevoetsluis bij PS vervolgens de locatie F als ongewenst heeft betiteld.

Op 20 december 2017 heeft PS vanwege de grote maatschappelijk weerstand het besluit genomen locatie F N57 Entree Zuid uit de VRM te verwijderen. Het college van de gemeente Hellevoetsluis werd in dit besluit tevens verzocht:

1. met een voorstel te komen om een datum voor de zomer van 2018 te kiezen als moment waarop de gemeente Hellevoetsluis met een alternatieve locatie voor locatie F, N57 Entree Zuid, moet komen;
2. als Hellevoetsluis niet alsnog met een volwaardig alternatief en/of voorstel komt, de locatie F alsnog in de VRM op te nemen als potentiële zoeklocatie;
3. de gemeente Hellevoetsluis op te roepen niet alleen met locatiekeuze aan de slag te gaan, maar zich in te zetten en direct actief door te pakken op de maximale ontwikkeling om locatie G Haringvlietdam.

In de brief van B&W d.d. 21 september 2018 met kenmerk 2018042984 is aan omwonenden/belanghebbenden aangegeven dat voor locatie G 12 MW mogelijk is. Tevens zijn de conclusies van het onderzoek aan de provincie gestuurd. Hierdoor is het aannemelijk dat locatie F niet meer terugkomt in de VRM als zoeklocatie.

Het is daarom zeer verwonderlijk dat na deze geschiedenis en uiterste inspanning van dit college zelf, de locaties genoemd in deze verkenning worden goedgekeurd. Ook al is het slechts maar een verkenning, dan nog zouden deze locaties niet opgenomen kunnen worden en had het college de opsteller van het rapport hierover moeten informeren, dat deze locaties niet ingetekend kunnen worden als onderdeel van het potentieel aan windenergie.

De potentiële locaties bij de rotonde N57 Dammenweg/N497 Amnesty Internationaallaan en de locaties bij de rotonde N57 Dammenweg/N496 Zwartedijk/Noorddijk dienen daarom uit te het rapport 'Energieverkenning Voorne-Putten' worden gehaald. Het college van B&W had deze opname in het rapport moeten voorkomen, maar heeft door haar besluit deze locaties juist als potentiële locaties bevestigd. Het collegebesluit is daarom in strijd met het eerder door PS genomen besluit van 20 december 2017 over de locatie F, N57 Entree Zuid, waar de in de verkenning opgenomen locaties onderdeel van uitmaken.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter Stichting "Windmolens N57 Nee!"

Cora van Mook

Adres : Langeweg 2
Woonplaats : 3222 LD Hellevoetsluis
Telefoonnummer : 0181-323552
Email : windmolensvoorneputtennee@gmail.com

Deel 2

Inhoud:

- **Samenvatting deel 2**
- **I. Algemene reactie op rapport 'Energieverkenning Voorne-
Putten'**
  - Geen democratische legitimatie
  - Regionale Energie Strategie (RES) en de Energieverkenning Voorne-Putten
  - Gevolgen Corona op proces RES
  - Conclusie voor Voorne-Putten
  - Verzoek
- **II. Inhoudelijke reactie op Energieverkenning Voorne Putten**
  - A. Algemene indruk
  - B. In de Energieverkenning ontbreekt een volgorde van- en maatregelen
  - C. Effect Energieverkenning op burgers ontbreekt
    - *Verschillen Sociaal Energiebeleid en Klimaatakkoord*
  - D. Pondera
  - E. CO2-reductie, zon- en wind
  - F. Berekening ruimtebeslag oppervlakte V-P wordt te positief voorgesteld
  - G. Afstand tot woningen
  - H. Tiphoogte 170 – praktijk vaak anders
  - I. Geluid
  - J. Zonnevelden op jonge zeelei
  - K. Landschapsinvesteringen- land verdwijnt
  - L. Overzicht energiepotentieel
  - M. Ontwikkelingen en mogelijkheden

Samenvatting deel 2

I. Algemene reactie op rapport 'Energieverkenning Voorne-Putten'

Geen democratische legitimatie: De Regionale Energie Strategie (RES) kent geen staatsrechtelijk-juridische status of wettelijke grondslag. De gesignaleerde democratische tekortkomingen zijn schadelijk voor onze democratie, de lokale autonomie en ze ondergraven het draagvlak voor het energie- en klimaatbeleid. Zie voor meer informatie bijlage IV, Regionale Energie Strategie zonder wettelijke basis door prof. Mr. Elzinga. Het is belangrijk dat deelnemers aan RES-en niet een opgave vaststellen, waarmee ze zich binden aan rijksdoelen en - als ze die doelen niet halen- risico's lopen op EU-boetes. Het rijk kan EU-boetes doorzetten naar gemeenten, andere decentrale overheden én gemeenschappelijke regelingen. Het is aan te bevelen dat gemeenten zelf bottom-up hun eigen haalbare, doelen vaststellen, met inbreng vanuit de gemeenteraad en burgers.

De Energieverkenning Voorne-Putten vormt de bouwsteen voor de gemeenten op Voorne-Putten voor de RES Rotterdam-Den Haag en is dus onlosmakelijk daarmee verbonden. Wat ten aanzien van het ontbreken van de democratische legitimatie voor de RES geldt, geldt daardoor ook voor de Energieverkenning Voorne-Putten.

Verzoek: Ten behoeve van het democratische en het burgerparticipatie proces wordt u verzocht:

- De burgerparticipatie voor de Energieverkenning goed te organiseren
- De burgerparticipatie zo spoedig mogelijk op te starten rond de Energieverkenning Voorne-Putten zodra dit mogelijk is.
- Uitstel aan te vragen voor de inleverdatum van 1 oktober 2020.
- Uw besluit over de Energieverkenning op te schorten tot september 2020.
- Tot 1 oktober 2020 de tijd te benutten om onderzoek te doen naar het democratisch te kort in de RES procedure, de gevolgen in kaart te brengen die dit te kort heeft voor de gemeente Hellevoetsluis en de overige gemeenten op Voorne-Putten;
- De mogelijkheid van het niet deelnemen aan de RES te onderzoeken. Bestuurs- en staatsrechtelijk gezien is het mogelijk dat een gemeenteraad besluit *niet* in de RES te participeren. Een gemeenteraad heeft het recht en de bevoegdheid zich autonoom op te stellen en er als het ware voor te kiezen een eigen 'GES' (gemeentelijke energie strategie) uit te werken, al dan niet in overleg en onderlinge afstemming met buurgemeenten en waterschappen.

II. Inhoudelijke reactie op Energieverkenning Voorne Putten

Het is positief dat u het besluit heeft genomen om spaarzaam en beschermend met het open landschap van Voorne-Putten om te gaan, verwijst naar inpassing toekomstige ontwikkelingen waardoor mogelijk minder zonnepanelen en windturbines nodig zijn en gekozen hebt voor een rustig middengebied en dynamische randen conform het *Gebiedsprofiel Voorne-Putten*.

Volgorde maatregelen en effect op burgers ontbreekt

In de Energieverkenning ontbreekt een volgorde van- en maatregelen waarbij de meeste kans is op reductie van CO₂. Op 1 zou moeten staan het isoleren van woningen tot als laatste het verleggen van accent naar andere vormen van vernieuwbare energie.

Verzoek: In de Energieverkenning, de RES en in het uitvoeringsprogramma RES/RSW dient aandacht te zijn voor CO₂-reductie. Het gebruik van biomassa draagt daar niet toe bij en dient als mogelijkheid uit de Energieverkenning te worden gehaald, evenals uit de RES en het bijbehorend uitvoeringsprogramma.

Het effect Energieverkenning op burgers ontbreekt. De hele transitie mag niet leiden tot hogere energiekosten en woonlasten voor de burger. De Energieverkenning speelt hier niet op in, deze richt zich alleen op de verkenning van de realisatie van de maatregelen en de impact op het landschap. De realisatie kan echter niet losgezien worden van het effect dat dit alles heeft op de burgers.

Verzoek: U bent als overheid / gemeenteraad politiek verantwoordelijk voor de verdeling van schaarste binnen de maatschappij. Om te komen tot een juiste afweging moet daarom het gestelde in de Energieverkenning afgewogen worden in een bijbehorende sociale paragraaf, waarin de gevolgen van deze verkenning op de burgers inzichtelijk worden gemaakt. In deze zienswijze is een schema opgenomen die de verschillen in Sociaal Energiebeleid en Klimaatakkoord zichtbaar maakt en u kan ondersteunen in het maken van juiste keuzes waarbij de burger centraal staat.

Pondera: Een second opinion door een onafhankelijker partij om de Energieverkenning te beoordelen is op zijn plaats. Immers als u thuis besluit over te gaan tot een grote verbouwing worden vaak meerdere offertes gevraagd. In het geval van de grote verbouwing van Voorne-Putten slechts één, waarvan gesteld kan worden dat deze geen specialist is in het elektriciteitssysteem en de bijbehorende markt en duidelijk ook betrokken is bij de uitvoering van zon- en wind projecten en daardoor niet geheel onafhankelijk is in de advisering.

Berekening ruimtebeslag oppervlakte V-P wordt te positief voorgesteld.

De impact op het landschap is veel hoger zijn dan de aangegeven 3,4%- 5,6%. De Energieverkenning gaat uit van de totale oppervlakte van Voorne-Putten. Daar moet alle bestemde ruimte afgetrokken worden. Er blijft 15.714 hectare open ruimte* over die mogelijk geschikt zou kunnen zijn voor de aanleg van zonnenvelden. 750-1250 hectare aan zonnenvelden heeft op deze beschikbare open ruimte een belasting van 5,05% - 8,32%.nDe belasting op het landschap waar de maatregelen worden uitgevoerd, wordt nog hoger doordat het vrijhouden van het middengebied wordt gehanteerd. Knipperlichten op de windturbines belastend voor het landschap. U wordt verzocht hiervoor een oplossing te vinden.

Afstand tot woningen loslaten: Het is zeer verontrustend dat in de Energieverkenning gemorreld wordt aan het loslaten van de minimale afstand tot woningen. Stillere windturbines zijn geen optie daarvoor. De praktijk wijst namelijk anders uit. Voorbeelden dichtbij zijn Geervliet-Heenvliet en Korendijk.

In de Energieverkenning wordt gerekend met windturbines met tiphoogte 170 meter. De praktijk is anders. Windturbines moeten om rendabel te blijven steeds hoger worden. Reden waarom thans 200 meter tiphoogte minimale hoogte is voor windprojectontwikkelaars.

Gezondheid: Het RIVM meldt dat 9% omwonenden van windturbines ziek worden van Laagfrequent geluid. In uw besluitvorming moet het gezondheidsaspect van de burgers zwaarder wegen.

Jonge zeeklei: De impact op het landschap wanneer zonnenvelden worden aangelegd op jonge zeeklei is groot, niet alleen visueel maar bodem technisch. Het leven onder de grond onder de zonnepanelen verdord en de natuur is onherstelbaar beschadigd. De aangegeven investering om biodiversiteit aan te brengen is onvoldoende ter compensatie van de schade die de zonnepanelen aan de bodem toebrengen. In plaats van zonnenvelden zou een experiment op jonge zeeklei om CO2 in de grond op te slaan zoals bij de Krammer ook een doel in de Energieverkenning kunnen zijn.

Door de in de Energieverkenning genoemde landschapsinvesteringen gaat veel land naar water door deze investeringen. Is dit om de voorspelde wateroverlast het hoofd te gaan bieden in samenwerking met het waterschap?

Er staat *meer energiepotentieel ingepland* in de Energieverkenning dan nodig: + 5 windturbines en + 23 ha zonnenvelden. Is dit ruimte voor de toekomst om nog verder te kunnen groeien in wind- en zon?

Inpassing toekomstige ontwikkelingen en mogelijkheden in de Energieverkenning: Project Waterzijdig inregelen woonhuisinstallaties en als alternatief voor gebrek aan ruimte Delta 21

I. Algemene reactie op rapport 'Energieverkenning Voorne- Putten'

Vanuit de Stichting Windmolens N57 Nee! is eerder al duidelijk gemaakt dat wij, als stichting, windenergie als alternatieve energiebron geen juist middel vinden. Het rendeert alleen met subsidie, is niet betrouwbaar vanwege een ontbrekende constante in levering en het Laagfrequente geluid is ziekmakend. Omdat er in de handleiding RES uitgegaan wordt van een potentieel aan zon- en wind waarmee we aan de klimaatafspraken kunnen voldoen, biedt dit opgelegde kader weinig ruimte voor alternatieven tijdens deze verkenning.

Geen democratische legitimatie

Gelet op landelijke ontwikkelingen bij het realiseren van windparken worden op het gebied van het ruimtelijk- en energiebeleid ernstige tekortkomingen gesignaleerd. In de werkwijze neemt men het tevens niet zo nauw met deze beginselen. Wij vragen daarom in deze zienswijze op de verkenning, extra aandacht voor deze beginselen welke zijn vastgelegd in het Verdrag van Aarhus en het Europees Handvest Lokale Autonomie.

Het **Verdrag van Aarhus** bepaalt o.a.:

- reële invloed, zeggenschap van het eerste moment planproces (ook voorstadium) op basis

Van volledige informatie aan de burger

Het **Europees Handvest Lokale Autonomie** bepaalt o.a.:

- gemeenteraden moeten ten behoeve van het lokaal belang een door de nationale overheid gegarandeerde beslissingsruimte hebben

Rijkscoördinatieregeling en Crisis- en herstelwet

Op grond van de Rijkscoördinatieregeling heeft het rijk doorzettingsmacht bij ruimtelijke plannen. Daarbij wordt geschermd met een nationaal belang dat nauwelijks behoorlijk onderbouwd is.

In tegenstelling tot de situatie bij voorheen de zgn. planologische kernbeslissing ontbreekt het nu aan checks en balances. Deugdelijke Maatschappelijke Kosten en Baten Analyses zijn afwezig, flinterdun of onderhevig aan vele onzekerheden, hier eveneens de onzekerheden in de Energieverkenning. Het parlement heeft destijds niet ingestemd met het Energieakkoord en evenmin met het Klimaatakkoord.

Door het ontbreken van een besluit van het parlement, ten grondslag aan een nationaal belang, staan ook de volksvertegenwoordigers in essentie buiten spel en zijn decentrale volksvertegenwoordigers evenmin eraan te pas gekomen.

De Rijkscoördinatieregeling is in veel gevallen 'van rechtswege van toepassing'. Dit wordt gehanteerd als 'automatisch van toepassing'. Dat is o.a. geregeld in de Elektriciteitswet, Gaswet, Mijnwet, Tracéwet, Waterwet, Wet ruimtelijk ordening (WRO).

Omdat Rijksstructuurvisies alleen voor de overheid een structuurvisie opstelt die bindend is regelt de WRO dat alleen zienswijzen kunnen worden ingediend, maar geen beroep kan worden ingesteld. Echter, als gevolg van de doorzettingsmacht van het rijk, bevatten rijksstructuurvisies bindende beslissingen waartegen geen beroep open staat voor burgers en gemeenten.

De Crisis- en Herstelwet verbiedt gemeenten om beroep aan te tekenen tegen structuurvisies van zogenaamde 'hogere' overheden. Die 'hogere' overheden overleggen in de regel niet met gemeenten over de plannen voor het grondgebied van die gemeenten, ze kunnen die plannen immers doordrukken.

De lokale autonomie van gemeenten wordt door deze doorzettingsmacht van de Rijkscoördinatieregeling en de Crisis- en herstelwet ernstig aangetast. Dit is in strijd met het Europees Handvest Lokale Autonomie (door Nederland en de EU geratificeerd).

Het huidige ruimtelijk- en energiebeleid heeft er, met de toepassing van de Crisis- en Herstelwet en de rijks- (en provinciale) coördinatieregeling toe geleid dat grootschalige windmolenparken door het rijk, tegen de wil van de burgers en gemeenten en zonder overleg met en besluitvorming door gemeenteraden zijn doorgedrukt. Het rijk krijgt hierbij hulp van de provincie en door het rijk mede gesubsidieerde organisaties zoals IPO, VNG en Unie van Waterschappen. Deze democratische tekortkomingen zijn schadelijk voor onze democratie, de lokale autonomie en ze ondergraven het draagvlak voor het energie- en klimaatbeleid.

Burgers mogen wel beroep aantekenen als de plannen concreet worden uitgewerkt in een bestemmingsplan/ omgevingsplan. Dat is een latere fase, waarbij de Rijksstructuurvisie door de Raad van State als toetsingskader wordt gehanteerd. Behoudens vormfouten maken burgers die volgens de regels beroep aantekenen daardoor geen enkele kans. Dit is in strijd met het Verdrag van Aarhus.

Regionale Energie Strategie (RES) en de Energieverkenning Voorne-Putten

De gesignaleerde democratische tekortkomingen zijn schadelijk voor onze democratie, de lokale autonomie en ze ondergraven het draagvlak voor het energie- en klimaatbeleid. De door de ministeries van BZK en EZK ingezette lijn met betrekking tot de Regionale Energiestrategieën (RES-en) en de door het rijk bepaalde indeling in RES-regio's zijn als methodiek een voortzetting van het eerdere centraal bepaalde energie- en klimaatbeleid, dat onvoldoende ruimte laat om lokaal en regionaal de energieopgave te bepalen.

De huidige visie voor het ruimtelijk- en energiebeleid betekent volgens het rijk niets minder dan '*De Grote verbouwing van Nederland*'. Een verbouwing waarbij medewerking van de burgers noodzakelijk is. De nu ingezette top-down benadering in de onlangs gepresenteerde PlanMER en de ontwerp-NOVI impliceren eerder een dictaat, waarbij elke vorm van democratische legitimatie van onderop uitgesloten wordt. Dat geldt ook voor 'gasloze wijken' en de onlangs gepresenteerde motie Zonneladder. Dit is een opmaat naar onbehoorlijk bestuur waarbij belangen niet meer zorgvuldig worden afgewogen (*Afdeling 3.2. Awb*). Er staat namelijk al vast 'wat eruit moet komen', want dat is al afgesproken bij de klimaattafels.

Schijnbeslisruimte gemeenteraden

Als de RES-en niet opleveren aan hernieuwbare energie wat het rijk heeft afgesproken met vertegenwoordigers van sectoren en lobbyisten (die de SDE+ subsidie incasseren bv. enkele zonneparken waarvan de SDE- subsidie bij Chinese bedrijven terecht komt. Partijen die voor het geld gaan en geen binding hebben met ons landschap. NB SDE+ wordt door de Nederlandse burgers opgebracht via de ingestelde Energiebelasting), dan heeft het Ministerie van EZK al aangegeven dat ze wel een 'verdeelmodel' hebben voor de resterende klimaatafspraken en de fysieke ruimte die daarvoor nog op lokaal niveau moet worden gevonden. Hier is sprake van schijnbeslisruimte voor gemeenten.

Publicatie prof. D.J. Elzinga over RES

In de publicatie 'Regionale Energiestrategie zonder wettelijke basis, verplicht vrijwillige samenwerking met risico's' concludeerde prof. D.J. Elzinga

- dat de RES-regio's geen wettelijke grondslag hebben;
- dat gemeenten niet via de RES-regio's gebonden zijn aan het halen van landelijke energiedoelen;
- dat zonder wettelijke grondslag gemeenten en gemeenschappelijke regelingen niet aansprakelijk zijn en geen risico lopen op Europese boetes.

Echter, indien gekeken wordt naar andere processen waarmee het rijk taken bij decentrale overheden heeft neergelegd, blijkt sprake te zijn van verplichte vrijwilligheid en zeker niet van vrijblijvendheid. Als voorbeeld noemt hij de totstandkoming van de RUD's met de volgende 5 stappen:

1. Definiëren van een takenpakket.
2. Definiëren van regio's met decentrale overheden van wie verwacht wordt om het takenpakket gezamenlijk op te pakken.
3. Definiëren van de formele organisatie waarmee de decentrale overheden het pakket moeten oppakken
4. Dreigen met ministeriële aanwijzingen indien bepaald decentrale overheden weigeren vrijwillig mee te werken op de wijze waarop het rijk dat heft bepaald.
5. Het maken van een wet, die het takenpakket neerlegt bij de nieuw gecreëerde organisaties.

Zijn conclusie: 'Op het regionale niveau functioneren geen bestuurlijke organen die direct democratisch gelegitimeerd zijn en dat impliceert dat deze figuur voor vakdepartementen interessant is. In naam blijft er een koppeling aan gemeente, provincie en waterschap, in de praktijk is er een hoge mate van nationale sturing.' Zie

<https://www.deinl.nl/downloads/REGIONALE%20ENERGIESTRATEGIE%20ZONDER%20WETTELIJKE%20BASIS%20prof.%20Elzinga.pdf>

Conclusie

De RES'en kennen geen staatsrechtelijk-juridische status of wettelijke grondslag. Het is belangrijk dat deelnemers aan RES-en niet een opgave vaststellen, waarmee ze zich binden aan rijksdoelen en - als ze die doelen niet halen- risico's lopen op EU-boetes. Het rijk kan EU-boetes doorzetten naar gemeenten, andere decentrale overheden én gemeenschappelijke regelingen. Het is aan te bevelen dat gemeenten zelf bottom-up hun eigen haalbare, doelen vaststellen, met inbreng vanuit de gemeenteraad en burgers.

De Energieverkenning Voorne-Putten vormt de bouwsteen voor de gemeenten op Voorne-Putten voor de RES Rotterdam-Den Haag en is dus onlosmakelijk daarmee verbonden. Wat ten aanzien van het ontbreken van de democratische legitimatie voor de RES geldt, geldt daardoor ook voor de Energieverkenning Voorne-Putten. Zie voor meer informatie bijlage IV, Regionale Energie Strategie zonder wettelijke basis door prof. Mr. Elzinga

Gevolgen Corona op proces RES

De Coronacrisis eist alle aandacht op, er ontbreekt voldoende controle van de volksvertegenwoordiging op bestuurlijke besluiten en kraakt de democratie. Inspraak van burgers is niet of slechts ten dele mogelijk.

De RES en dus ook de Energieverkenning Voorne-Putten is een onderdeel van de GROTE Verbouwing van Nederland. Besluiten hierover hebben dus verregaande gevolgen voor bestuur en burgers. Zeker nu door de Corona de burgerparticipatie zoals beoogd geen doorgang kan vinden, moet nagedacht worden of en wanneer de Energieverkenning in verdere procedure richting de regio Rotterdam-Den Haag wordt gebracht en welke waarde hieraan gehecht kan worden. Immers burgers zijn onvoldoende in de gelegenheid gesteld te participeren en van een draagvlak kan daardoor niet worden gesproken.

De besluitvorming over de Energieverkenning en ook de RES Rotterdam-Den Haag zou daarom buiten de opgestelde spoedwet digitale besluitvorming moeten vallen. Inmiddels is er wel enige ruimte gecreëerd nu de RES niet per 1 juni maar per 1 oktober 2020 bij het Rijk dient te worden ingeleverd. Gelet op de ontwikkelingen rond het Corona-virus is de vraag of deze termijn reëel genoemd kan worden.

Conclusie voor Voorne-Putten

De Energieverkenning Voorne-Putten maakt deel uit van de grootste verbouwing van Nederland ooit en is dus een belangrijke bouwsteen die met de grootste zorg dient te worden bekeken en behandeld. Een zware taak voor gemeenten en hun raden. Het democratisch proces moet gewaarborgd blijven en daar moet U als gemeenteraad voor waken dat dit inderdaad zo blijft. Burgerparticipatie voordat de Energieverkenning wordt ingestuurd voor de RES Rotterdam-Den Haag is daarom een noodzakelijk gegeven. De mogelijkheid om digitale bijeenkomsten te organiseren op Voorne-Putten wordt onderzocht. De vraag is of daarmee voldoende democratische legitimatie wordt opgehaald om deze vergaande plannen voor de ruimtelijke inrichting van ons eiland ten behoeve van de energietransitie, door te kunnen voeren met maatschappelijk draagvlak.

Verzoek: Ten behoeve van het democratische en het burgerparticipatie proces wordt u verzocht:

- De burgerparticipatie voor de Energieverkenning goed te organiseren
- De burgerparticipatie zo spoedig mogelijk op te starten rond de Energieverkenning Voorne-Putten zodra dit mogelijk is.
- Uitstel aan te vragen voor de inleverdatum van 1 oktober 2020.
- Uw besluit over de Energieverkenning op te schorten tot september 2020.
- Tot 1 oktober 2020 de tijd te benutten om onderzoek te doen naar het democratisch te kort in de RES procedure, de gevolgen in kaart te brengen die dit te kort heeft voor de gemeente Hellevoetsluis en de overige gemeenten op Voorne-Putten;
- De mogelijkheid van het niet deelnemen aan de RES te onderzoeken. Bestuurs- en staatsrechtelijk gezien is het mogelijk dat een gemeenteraad besluit niet in de RES te participeren. Een gemeenteraad heeft het recht en de bevoegdheid zich autonoom op te stellen en er als het ware voor te kiezen een eigen 'GES' (gemeentelijke energie strategie) uit te werken, al dan niet in overleg en onderlinge afstemming met buurgemeenten en waterschappen.

II. Inhoudelijke reactie op Energieverkenning Voorne Putten

De Stichting Windmolens N57! Nee! is de mening toegedaan dat windenergie niet duurzaam is om tal van redenen. Voor de productie wordt gebruik gemaakt van niet duurzame middelen, komt er bij de productie CO₂ vrij, zijn zij niet efficiënt in het voortbrengen van een betrouwbare energielevering omdat deze gepaard gaat met pieken en dalen en is daardoor nog steeds achtervang nodig van een centrale of import van stroom die niet duurzaam is opgewekt. Als belangrijkste punt zien wij de schade aan de volksgezondheid die wordt aangericht bij omwonenden wanneer windturbines zijn geplaatst.

Wij realiseren ons dat u met de Energieverkenning een opdracht uitvoert waaraan kaders zijn gesteld om aan het klimaatakkoord te voldoen en hebben met die idee de zienswijze opgesteld.

A. Algemene indruk

Het verdient een positieve opmerking dat u het besluit heeft genomen om spaarzaam en beschermend met het open landschap van Voorne-Putten om te gaan door voor de lange termijn 2030-2040 in hoofdstuk 5.1 te vermelden dat in die periode inmiddels ook andere vormen van energie-opwek ontwikkeld kunnen zijn (innovaties) waardoor er minder zonnepanelen en windturbines nodig zijn.

Ook het gekozen leidmotief in het advies voor een rustig middengebied en dynamische randen sluit dit motief aan bij het eerder opgestelde *Gebiedsprofiel Voorne Putten*, waarin beschreven is dat het contrast tussen de drukke haven en het rustige eiland bepalend is voor de identiteit van het gebied en dat de ambitie het behoud en het versterken van het rustige en agrarische middengebied. In de polders is er een heel weids beeld. In het gebiedsprofiel is het behoud van en het versterken van de ruimtelijke kenmerken hiervan opgenomen. Het vrijhouden van het middengebied zien wij als behoud van het open landschap dat zo kenmerkend is voor Voorne-Putten en gekoesterd moet worden. U dient hier zeer zuinig mee om te gaan.

Gebiedsprofielen zijn zelfbindend voor de provincie (*pg 8, 1.2 Hoe werkt een gebiedsprofiel*) en worden ingezet daar waar een provinciaal belang speelt.

Door met de Energieverkenning aan te sluiten bij het gebiedsprofiel wordt vanuit de gemeenten op Voorne-Putten een tegenwicht georganiseerd ten aanzien van de doorzettingsmacht die de provincie heeft wanneer het windpotentieel boven de 4 MW ligt, wanneer deze zou besluiten in het middengebied windturbines te willen plaatsen.

B. In de Energieverkenning ontbreekt een volgorde van- en maatregelen

Bij het opstellen van deze volgorde en maatregelen is gekeken naar de meeste kans op reductie van CO₂.

1. Het isoleren van woningen, mits het uitgangspunt is dat de woonlasten voor de burger niet stijgen.
2. Het toepassen van warmtenetten alléén bij een échte restwarmtebron in de nabijheid van woningen en alléén als de energierekening niet omhoog gaat.
3. Het vervangen van de huidige elektriciteitsopwekking door biomassa door elektriciteitsopwekking door gas.
4. Het vervangen van de huidige import van elektriciteit, die voornamelijk door kolen wordt opgewekt, door elektriciteitsopwekking door gas.
5. Het toepassen van zonne-energie alleen op gebouwen.
6. Het toepassen van windenergie alléén op zee en alléén zonder directe of indirecte subsidie, en alléén als verlies aan werkgelegenheid in de visserij wordt gecompenseerd.
7. Het stimuleren van het openbaar vervoer.
8. Het per direct stoppen met het subsidiëren van windenergie, zonneweiden, biomassa,

elektrisch vervoer en elektrische verwarming.

9. Bij het toewijzen van overheidsmiddelen aan onderzoek en ontwikkeling de nadruk leggen op een constantere vorm van leverbare energie b.v. Bleu Energy, thorium-energie en energiebesparing i.p.v. windenergie, zonne-energie, biomassa, elektrisch vervoer en elektrische verwarming.

C. Effect Energieverkenning op burgers ontbreekt

Er is geen afweging welk effect de Energieverkenning heeft op burgers. De weg van overtollige elektriciteit naar waterstof, opslag naar waterstof, gevolgd door omzetting naar elektrische energie is duur en niet efficiënt. Er is geen uitgesproken oplossing voorhanden. Vermoedelijk zullen vele technieken nodig zijn op een oplossing te vinden.

De burgers gaan via de energiebelasting de rekening betalen voor meer netten, dit is zonder hoger verbruik, maar ook door een hogere netbijdrage per kWh.

Tijdens de gehouden avonden voor de Warmtevisie is door de aanwezigen duidelijk aangegeven dat de hele transitie niet mag leiden tot hogere energiekosten en woonlasten voor de burger. Ook andere partijen zoals het FNV hameren hierop.

De Energieverkenning speelt hier niet op in, deze richt zich alleen op de verkenning van de realisatie van de maatregelen en de impact op het landschap. De realisatie kan echter niet losgezien worden van het effect dat dit alles heeft op de burgers.

Reden waarom extra aandacht wordt gevraagd voor Energiebijdrage huishoudens:

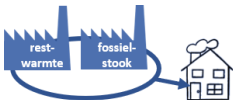
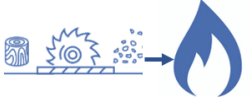

Voor de realisatie van de windparken betaalt de Nederlandse energieconsument al veel extra belasting op de maandelijkse energienota. Een dergelijk iets doet zich voor in Duitsland, waar voor velen de energie niet meer te betalen valt. Inmiddels zijn daar al minimaal 800.000 huishoudens afgesloten van de energie.

De haalbaarheid van de windambities wordt door het CBS en PBL betwijfeld. Het Parlementair onderzoek *Kosten en baten energie- en klimaatbeleid* van de Tweede Kamer laat zich bovendien kritisch uit over de kosten, de controle erop en het effect op CO₂-terugdringing door duurzame energie zoals windenergie.

De vraag is dan ook gerechtvaardigd of het wenselijk is deze weg te vervolgen ten koste van koopkracht, economische groei en onderzoek naar wel levensvatbare technologieën voor elektriciteitsopwekking. De verschillen tussen het sociaal energiebeleid en het klimaatakkoord zijn door de FNV in samenwerking met Ing. Kees Pieters als volgt in kaart gebracht:

Verschillen Sociaal Energiebeleid en Klimaatakkoord

In de tabellen hieronder zijn de verschillen in kaart gebracht tussen het Sociaal Energiebeleid en het Klimaatakkoord.

Maatregel	Effect	Sociaal Energiebeleid	Klimaatakkoord
Gebouwde omgeving			
Woning isolatie 	CO2 ↓ energierekening ? banen ↑	✓ voorwaarde: kosten burger niet omhoog	✓
"Van het gas af" Warmtepomp 	CO2 =↑ energierekening ↑	✗	✓
"Van het gas af" Warmtenet 	CO2 ? energierekening ↑	? alléén bij échte restwarmtebron vlakbij woningen; voorwaarde: energierekening niet omhoog	✓
Van biomassa naar gas 	CO2 ↓ energierekening =	✓	✗
Van import kolen naar gas 	CO2 ↓ energierekening = banen ↑	✓	✗
Nieuwe biomassa 	CO2 ↑ energierekening ↑	✗	✓
Sluiten kolencentrales 	CO2 ↑ energierekening ↑ banen ↓	✗	✓
Wind op land 	CO2 =↓ energierekening ↑ leefomgeving ↓ gezondheid ↓	✗	✓
Wind op zee 	CO2 =↓ energierekening ↑ leefomgeving ↓ banen ↓	? mits: subsidieloos + schadeloosstelling werknemers visserij	✓
Zon 	CO2 =↓ energierekening ↑ leefomgeving ↓ voedselproductie ↓	? alléén op daken geen zonneweides	✓

Verzoek: Uit niets blijkt dat de Energieverkenning een document is van een groter geheel dan alleen de RES Rotterdam-Den Haag. U bent als overheid / gemeenteraad politiek verantwoordelijk voor de verdeling van schaarste binnen de maatschappij. Om te komen tot een juiste afweging moet daarom het gestelde in de Energieverkenning afgewogen worden in een bijbehorende sociale paragraaf, waarin de gevolgen van deze verkenning op de burgers inzichtelijk worden gemaakt.

D. Pondera

Anderzijds wordt het volgende opgemerkt en dient als waarschuwing gezien te worden: Vanaf 2020 wordt de regionale samenwerking voorbereid in een regionaal Uitvoeringsprogramma voor de maatregelen beschreven in de RES en de Regionale structuur Warmte. Het een kan niet losgezien worden van het ander. Door te kiezen voor 'los van het gas', elektrisch rijden etc. zal er een toename zijn in de vraag naar elektriciteit. Pondera is geen specialist in het elektriciteitssysteem en de bijbehorende markt. De opstellers missen de kennis op systeem niveau om de aanleiding en de gevolgen te beschrijven van de snelle groei van duurzame opwekking in Europa, het belang van overschotten en tekorten op de elektriciteitsmarkt, de kosten voor opslag van stroom, de eindigheid van de stroommarkt, onzekere opbrengsten en leveringszekerheid en betrouwbaarheid. De verkenning geeft daardoor onvoldoende basis voor een besluit voor projecten.

Advies: In het uitvoeringsprogramma dient kennis en afstemming van de deelgebieden te worden ge(waar)borgd. Dit om financiële debacles, kostenstijgingen voor burgers en problemen in de uitvoering waar burgers afhankelijk van zijn te voorkomen.

Verkenning opgesteld met commerciële belangen

De gemeenten hebben gekozen voor Pondera als adviseur. Op de website is de volgende omschrijving te vinden: *Pondera Consult is de specialist op het gebied van duurzame energie. Wij richten ons op het creëren van een optimaal evenwicht tussen duurzame energiebehoeften, milieueffecten en maatschappelijke acceptatie.*

Naast diensten zoals haalbaarheid- en locatie studies voert Pondera ook projecten uit op het gebied van zon- en wind. Het in de Energieverkenning geschetste beeld lijkt vanuit die expertise opgesteld te zijn voor projectontwikkelaars, om hun inzicht te geven voor welke locatie zij zich kunnen melden met een mogelijk project om de energietransitie te realiseren. Dit is niet uit de lucht gegrepen. Inmiddels zijn op basis van de gegevens uit de Energieverkenning in de polder De Goote in Hellevoetsluis al boeren benaderd voor medewerking aan zonneweides. Vergoeding 7000 euro per hectare.

Het document 'planMER Partiele herziening VRM Windenergie Zuid-Holland in 2017, Deel B ONDERZOEKSGEBIED 7 'N57' Provincie Zuid-Holland 715037 24 augustus 2016' waarin onderzoekslocatie F is beschreven is opgesteld door Pondera. Dat onderzoekslocatie F door de provincie uit de VRM is gehaald zal Pondera niet zijn ontgaan. Het is daarom opvallend dat gegeven het feit dat Pondera hier kennis van heeft in deze Energieverkenning toch wederom dat wordt geprobeerd locaties die onderdeel zijn van de verwijderde zoeklocatie F te laten opduiken in deze Energieverkenning als potentiële windenergie locaties.

Advies: Hoewel ongebruikelijk wanneer gekozen wordt voor een bepaalde adviseur lijkt een second opinion door een onafhankelijker partij om de Energieverkenning te beoordelen op zijn plaats. Immers als u thuis besluit over te gaan tot een grote verbouwing worden vaak meerdere offertes gevraagd. In het geval van de grote verbouwing van Voorne-Putten slechts één, waarvan gesteld kan worden dat deze geen specialist is in het elektriciteitssysteem en de bijbehorende markt en duidelijk ook betrokken is bij de uitvoering van zon- en wind projecten en daardoor niet geheel onafhankelijk is in de advisering.

E. CO₂-reductie, zon- en wind

De Energieverkenning gaat uit van plaatsing van zon- en wind om energieneutraal te worden. Steeds duidelijker wordt dat het bij klimaatverandering draait om CO₂-reductie. In de gehele Energieverkenning wordt hier geen rekening mee gehouden. Wat levert de Energieverkenning op aan CO₂-reductie?

Biomassa: In 3.2 van de Energieverkenning wordt aangegeven dat de gemeenten op Voorne-Putten zich gezamenlijk inzetten voor o.a. het duurzaam opwekken van warmte, elektriciteit, biomassa en hernieuwbare gassen. Het gebruik van Biomassa staat ter discussie omdat dit niet bijdraagt aan het verminderen van CO₂-reductie maar juist de uitstoot verhoogt. Ook leidt dit tot onnodige ontbossing, terwijl bomen hard nodig zijn als schakel in het ecosysteem. Het lijkt daarom onjuist om in de Energieverkenning de mogelijkheid van biomassa op te nemen.

Als gekeken wordt naar bijvoorbeeld 0-op-de-meterwoningen met zonnepanelen kan gesteld worden dat zonnepanelen in de winter vrijwel niet leveren en seizoensopslag van zonnestroom op grote schaal niet mogelijk is. Evenals stroom van wind overigens. (Technisch gezien zijn zonnepanelen contraproductief omdat opvang van die piekstromen extra CO₂-uitstoot veroorzaakt.) Dat betekent dat de warmtepompen die de CO₂-reductie van Nederland een impuls zouden moeten geven, moeten gaan draaien op stroom geleverd door een centrale. Dat kan alleen als er nog voldoende centrales daarvoor zijn. Het gemiddelde rendement van het stroomnet van duurzame bronnen is net 40% en dat is waar warmtepompen op gaan draaien. Om CO₂-reductie te realiseren is gas de schoonste brandstof voor centrales.

Verzoek: In de Energieverkenning, de RES en in het uitvoeringsprogramma RES/RSW dient aandacht te zijn voor CO₂-reductie. Het gebruik van biomassa draagt daar niet toe bij en dient als mogelijkheid uit de Energieverkenning te worden gehaald, evenals uit de RES en het bijbehorend uitvoeringsprogramma.

F. Berekening ruimtebeslag oppervlakte V-P wordt te positief voorgesteld

Als Stichting omarmen wij het principe om het middengebied vrij te houden van windturbines en zonnevelden en zien graag dat dit basisprincipe opgenomen in deze Energieverkenning door alle andere overheden wordt gerespecteerd. Toch lijkt een opmerking ten aanzien van het verwachtingsmanagement op zijn plaats ten aanzien van de belasting die de maatregelen opgenomen in de Energieverkenning heeft op het landschap. De in de Energieverkenning genoemde belasting van de maatregelen op het landschap ten aanzien van zonnevelden is onjuist. De Energieverkenning gaat uit van een beslag van 3,4%-5,6% van de totale oppervlakte van Voorne Putten. Voorne-Putten heeft een totale oppervlakte van 220 Ha². Maar de oppervlakte is in gebruik en grond heeft een bestemming. Hierdoor wordt de vrije keuze om zonnevelden aan te leggen beperkt. Van de 220 Ha² moet dus het bodemgebruik met bestemming voor de aanleg van zonnevelden worden afgetrokken. Voor de herberekening is voor het inzichtelijk maken van de thans nog beschikbare ruimte op Voorne Putten gebruik gemaakt van gegevens van het CBS over het bodemgebruik per gemeente. Omdat het zonnevelden betreft wordt de ruimte op daken even buiten beschouwing gelaten bij de herberekening.

Voor Voorne Putten wordt in de Energieverkenning een oppervlakte gegeven van 220 km². Deze oppervlakte komt het meest overeen met het aantal hectaren dat voor Voorne-Putten staat inclusief binnenwateren maar exclusief buitenwateren, zijnde 23.344 hectare. Voor de herberekening ruimtebeslag zonnevelden is daarvan uitgegaan.

3,4% van de totale oppervlakte van Voorne-Putten betekent bijna 794 Ha en 5,6% betekent 1307 Ha iets meer dan is vermeldt in de Energieverkenning 750-1250 Ha. Hier is echter geen rekening gehouden met het grondgebruik.

Wanneer alle bestemde ruimte wordt afgetrokken blijft er 15.714 hectare open ruimte* over die mogelijk geschikt zou kunnen zijn voor de aanleg van zonnevelden.

Wanneer vervolgens gekeken wordt welke impact 750-1250 hectare heeft op de nog beschikbare open ruimte betekent dit een belasting van 5,05% - 8,32%. De belasting op de open ruimte valt dus hoger uit dan dat de Energieverkenning aangeeft. De belasting op het landschap waar de maatregelen worden uitgevoerd, wordt nog hoger doordat het vrijhouden van het middengebied wordt gehanteerd. De impact op het landschap zal daar dus veel

hoger zijn dan de aangegeven 3,4%- 5,6%. Reden om na te denken over een alternatief. Zie hierover meer aan het eind van de zienswijze.

*Voor de berekening beschikbare open ruimte (Bijlage I), is gebruik gemaakt van gegevens van het CBS.

Belastend effect knipperlichten

Gelet op de belasting van het landschap ten aanzien van de plaatsing van windturbines merken wij op dat windturbines vanaf 150 meter (nieuwe norm wordt 145 meter) van de Luchtverkeersleiding Nederland verplicht moeten worden voorzien van verlichting. Dit bestaat uit een wit (bij dag) en rood (bij nacht) knipperlicht. De rode knipperende verlichting is vooral op zich al heel storend omdat deze in de avond goed zichtbaar is, maar wordt versterkt vanwege het knipperende effect. Dit onrustige beeld wordt nog meer versterkt door het draaien van de wieken. In de Energieverkenning wordt gesproken over een tiphoogte van 170 meter. Deze worden dus voorzien van rode knipperlichten.

Verzoek: Op de site van Pondera wordt door Martijn ten Klooster, Senior Adviseur bij Pondera Consult B.V een uiteenzetting gegeven wat wel en niet kan ten aanzien van lichthinder door windturbines. U wordt gevraagd om Pondera een maatwerk advies te laten leveren voor het beperken van lichthinder door windturbines en dit als voorwaarde als investering voor het landschap van Voorne-Putten op te nemen in de Energieverkenning.

Bron: <https://ponderaconsult.com/licthinder-windturbines-wat-moet-wat-mag/>

G. Afstand tot woningen

In de Energieverkenning wordt in paragraaf 3.3. het volgende aangegeven:

- A. *Bij een onderzoek naar de plaatsingsmogelijkheden van windturbines wordt bij een eerste scan vaak een afstand van 400 meter tot geluidgevoelige objecten (zoals woningen) aangehouden waarbinnen windturbines niet gepositioneerd kunnen worden. Uit ervaring blijkt dat vanaf 400 meter (eventueel met mitigerende maatregelen) voldaan kan worden aan wet- en regelgeving ten aanzien van geluid en slagschaduw. Deze afstand kan worden verkleind wanneer stillere turbinevarianten worden toegepast.*
- B. *Indien er sprake is van een organisatorische en functionele binding van een woning met het windpark, kan het mogelijk zijn om deze aan te merken als een "woning behorende bij de inrichting". Hierdoor wordt de woning een onderdeel van het windpark, waardoor de wet- en regelgeving omtrent geluidbelasting op deze woning zich wijzigt en te hanteren afstanden tot windturbines verkleind kunnen worden.*

Reactie op A

Om bij de laatste zin van het citaat te beginnen, stillere turbinevarianten betekent hoorbaar geluid. Windturbines blijven generatoren die Laagfrequent geluid voortbrengen. Onder het kopje geluid wordt hier nader op ingegaan.

Algemeen > Afstand tot woningen

De windturbines worden steeds hoger, maar de geldende normen tot een woning zijn daarop niet aangepast. In Nederland laten de normen toe dat één enkele windturbine op bijna 200 meter van een huis mag staan; in Vlaanderen is dat ongeveer 300 meter; in Denemarken circa 325 meter, in Duitsland iets meer dan 400 meter en in Wallonië ca 425 meter. De verschillen zijn nog dramatischer voor een meer realistisch alternatief: een windpark met vijf turbines parallel aan bebouwing. In Nederland staan de geluidsnormen toe dat zo'n park op 400 meter van de huizen mag komen te staan; in Wallonië is dat 800 meter; in Vlaanderen nog wat meer (875 meter); in Duitsland is het ruim 900 meter; en in Denemarken is dat meer dan 1000 meter.

Daaruit kan geconcludeerd worden dat de Nederlandse geluidsnormen omwonenden volstrekt onvoldoende bescherming bieden tegen geluidsoverlast. In ons land mag een

windpark van 5 turbines op 400 meter van een dorp worden neergezet, terwijl in de ons omringende landen die afstand veel groter is en de geluidsnormen bovendien lager zijn dan hier. Daar geeft de overheid mensen dus wel de garantie dat ze (redelijk) ongestoord kunnen slapen. In ons land is het kennelijk belangrijker om zoveel mogelijk ruimte te vinden voor windturbines. Nederland is echter hiervoor te klein!

Nederlandse overheden weten dit ook en erkennen dat wanneer de 400 meter afstand tot woningen verruimd moet worden er in Nederland geen enkele windturbine geplaatst kan worden.

Dat nu in de Energieverkenning gemorreld gaat worden aan de afstand van 400 meter tot een woning, om een windturbine nog dichterbij te kunnen plaatsen onder vermelding dat deze steeds stiller worden is ZEER VERONTRUSTEND. Bekend is dat bij het groter worden van de windturbines het geluidsniveau toeneemt met 1 tot 2 dB. Logaritmisch gezien betreft dit geen optelling van nog 1 dB erbij maar een verdubbeling van het geluidsniveau.

Onder dezelfde promo zijn windturbines neergezet bij Korendijk. Volgens initiatiefnemer Dick de Bruijne: *“de meest stille turbines die er zijn, omdat ze geen tandwielaandrijving hebben. Ze maken ook maar tien tot twaalf omwentelingen per minuut. Ik denk niet dat de mensen ze horen, al weet je pas zeker of er overlast is als ze daadwerkelijk draaien.*

De praktijk wijst andere bevindingen uit, er is ernstige geluidsoverlast en momenteel wordt met omwonenden een traject doorlopen met de DCMR.

Waar op de tekentafel van de meest ideale gegevens omtrent geluid van de gekeurde windturbine wordt uitgegaan, blijkt in de praktijk elke windturbine zijn eigen dynamiek te hebben. Ook in het voortbrengen van laagfrequent geluid. Het gehouden DCMR onderzoek bij Geervliet Heenvliet toont aan dat de op de tekentafel bedachte geluidscontouren niet overeenkomen met de praktijk. Er is meer overlast dan in het PlanMER is bedacht.

Volgens de thans geldende norm op 400 zijn bij Geervliet-Heenvliet en Korendijk windturbines bij woningen geplaatst. Beperking van de geluidsoverlast door middel van maatwerkvoorschriften, waar ook in de Energieverkenning als oplossing naar wordt verwezen, biedt geen soelaas. De bewoners van Geervliet, Heenvliet en Korendijk ervaren ernstige geluidsoverlast.

Ondanks dat omwonenden erkend overlast ondervinden vanwege een te hoog geluidsniveau, heeft klagen over geluidsoverlast door omwonenden veelal geen zin. Door de geldende regelgeving vallen de piekbelastingen in geluid binnen het jaargemiddelde. Blijft een producent met zijn windturbine binnen het gestelde jaargemiddelde voor geluid is er geen probleem. Dat burgers wakker liggen van het geluid is dan slechts een gegeven van jammer dan en kan er niet opgetreden worden.

Gezondheidsrisico's

Wat zijn de gezondheidsrisico's wanneer er verder gemorreld wordt aan de 400 meter afstand tot woningen. Het gezondheidsaspect als gevolg van laagfrequent geluid wordt niet meegenomen in de Energieverkenning, slechts het mogelijk maken van plaatsing van windturbines staat voorop.

Verzoek: Wij dringen aan op een zorgvuldige besluitvorming ten aanzien van de Energieverkenning waarbij het belang van de burgers zwaarder gaat wegen ten opzichte van het algemeen belang.

Kijkreflex

Een andere reden om de afstand tot woningen groter te maken dan de huidige wetgeving: Hoe sneller de windturbine draait hoe onrustiger het beeld wordt. Dit heet het kijkreflex. Om al deze optische redenen is het noodzakelijk om windturbines op een flinke afstand van

woningen te plaatsen. In Duitsland en Frankrijk hanteren ze daarom een norm van 1500 meter.

Beleid Goeree-Overflakkee

Op Goeree-Overflakkee heeft de gemeenteraad op 24 november 2016 een motie van de VKGO en de SGP aangenomen waarin is bepaald dat de afstand tussen bewoning en windmolens niet minimaal 450 meter moet zijn, zoals wettelijk is voorgeschreven, maar het dubbele: 900 meter. Deze motie is ingediend vanwege de geluidsbelasting en slagschaduw op woningen.

Goeree-Overflakkee is het voorbeeld van duurzaamheid en energie neutraal, waar de gemeenten op Voorne/Putten met de Energieverkenning ook naar streven. Waar Goeree-Overflakkee dus wel aandacht heeft voor haar burgers bij het bepalen van windturbinelocaties, wijkt de Energieverkenning hier duidelijk vanaf. In plaats van aandacht voor haar burgers wordt gekeken naar het mogelijk maken van plaatsing van de benodigde windturbines. Om dit mogelijk te maken wordt zelfs de afstand van 400 meter tot een woning niet meer heilig geacht.

Dichterbij huis: Motie Westvoorne 'Geen klap van de molen'

De Westvoornse gemeenteraad heeft op 30 mei 2017, dus nog heel recent, unaniem de motie 'Geen klap van de molen' aangenomen. Deze motie houdt in dat windturbines veel verder van woningen af geplaatst dienen te worden. De raadsleden pleitten unaniem voor een minimale afstand van 1,5 kilometer tot huizen. Voor de motie zie bijlage II.

Gelet op de uitspraken in de Energieverkenning over het verkleinen van de afstanden tot woning naar minder dan 400 meter, is geen rekening gehouden met de destijds aangenomen motie.

Reactie op B – woning onderdeel windpark

Dat nu in de Energieverkenning is opgenomen om de woningen die in de weg staan te betrekken bij windturbine project is ZEER VERONTRUSTEND. Het toont eerder de problematiek aan dat er onvoldoende beschikbare ruimte binnen de gestelde kaders van de Energieverkenning op Voorne-Putten te vinden is die aan de norm van 400 meter tot een woning voldoet en daarvoor een oplossing is bedacht. Het plaatsen van windturbines staat in deze gedachte voorop en niet het (gezondheids)belang van de burger. Woningeigenaren zullen voorgesteld worden eigenaar te worden van de windturbine en gratis deel te nemen aan het project en daardoor worden ze erin meegezogen. Klagen over geluidsoverlast heeft voor deze groep geen zin want zij zijn onderdeel van de exploitatie. De Energieverkenning is hier wel duidelijk over: *Hierdoor wordt de woning een onderdeel van het windpark, waardoor de wet- en regelgeving omtrent geluidbelasting op deze woning zich wijzigt en te hanteren afstanden tot windturbines verkleind kunnen worden.*

Burgers die zich laten verleiden tot een aanbod hebben veelal geen ervaring met het wonen naast een windturbine en ervaren later pas waarvoor zij gekozen hebben. De geluidsproblematiek is in de praktijk complex. Echter zij kunnen niet meer terug en zijn als het ware vogelvrij. Geen bescherming meer ten aanzien van geluidsbelasting

H. Tiphoogte 170 – praktijk vaak anders

In paragraaf 3.3. is het volgende opgenomen ten aanzien van het bepalen van de belemmeringen windenergie:

Voor de belemmeringenkaarten die in deze rapportage zijn opgenomen is uitgegaan van windturbines met een ashoogte van 110 meter, een rotordiameter van 120 meter en een tiphoogte van 170 meter.

Reactie

Windturbines worden vanaf het begin dat zij zijn geïntroduceerd steeds hoger vanwege de beschikbare wind. Wanneer windturbines van 80 m tiphoogte werden neer gezet, werd er al gesproken dat deze niet meer rendabel waren en er naar 120 m tiphoogte moest worden gegaan om rendabel te zijn. De huidige praktijk is niet anders. Windturbines moeten steeds hoger. De redenering is, dat de stroomopbrengst is afhankelijk van de hoogte van de windmolen. Vooral de rotordiameter is belangrijk. Hoog in de lucht waait het vaker en harder. Hoe groter de rotordiameter, hoe meer wind de wieken vangen en hoe meer stroom de windmolen opwekt. Over het algemeen geldt de regel: als de wieken van een windmolen twee keer zo groot zijn, is de opbrengst (in kWh) vier keer zo hoog.

In de Energieverkenning is gekozen om te rekenen met 170 meter, maar in de praktijk heeft nu al de tiphoogte van 245 meter de voorkeur en wordt straks neergezet op de Maasvlakte. De bij Korendijk geplaatste windturbines hebben een tiphoogte van bijna 200 m.

Het loslaten van de minimale afstand tot woningen is daarom des te verontruster. Terwijl windturbines steeds groter worden is aan de minimale afstand tot een woning niet getornd.

I. Geluid

Laag frequent geluid (Lfg)

Lfg is schadelijk voor mens en dier. Onze grootste zorg, die destijds in 2005 nog wat werd weggewimpeld is juist het laagfrequent geluid van windturbines, dat onhoorbaar maar juist onbewust voelbaar is

Nu 15 jaar verder is de conclusie dat windturbines Lfg voortbrengen en vermeld het RIVM dit op haar site.

Citaat: (Bron RIVM document Factsheet Lfg kenmerk 90/2013 DMG KvL/RvP/lvK/ms d.d. 13 juni 2013)

. Windturbines produceren ook laagfrequent geluid. Het laagfrequente deel van het geluid van windturbines kan wellicht, net als bij andere geluidbronnen, tot extra hinder leiden, maar er is nog geen evidentie dat dit een factor van belang is.

• Er zijn nog onvoldoende gegevens beschikbaar om de invloed van windturbines op de slaap te kunnen beoordelen. De huidige onderzoeksresultaten laten een definitieve conclusie niet toe.

• Voor andere gezondheidseffecten is onvoldoende bewijs voor een directe relatie met windturbinegeluid.

• Wel kan chronische hinder of het gevoel dat door de windturbines de omgevings- of levenskwaliteit afneemt, via stressprocessen een negatieve invloed hebben op de gezondheid en het welbevinden van mensen die in de buurt van windturbines wonen.

In november 2018 meldt het RIVM het volgende:

Ernstige hinder door laagfrequent geluid lijkt toe te nemen, dit concludeert het RIVM op basis van een inventarisatie van meldingen bij verschillende instanties. Het percentage ernstig gehinderden varieert van 2% tot 10 % van de bevolking (18+). Nauwkeuriger getallen zijn niet te geven, omdat er niet systematisch onderzoek gedaan wordt en het vraagstuk niet standaard in bestaande gezondheidsmonitoren is opgenomen. Het advies is om dit in de toekomst wel te gaan doen.

Verder is er zorg dat laagfrequent geluid in de toekomst (verder) zal toenemen, door:

- Toename wegverkeer in combinatie met de geluidsisolerende maatregelen, waardoor juist het LFG meer gehoord wordt.
- Klimaatverandering en energietransitie, die zorgen voor een toename in mechanische ventilatiesystemen, warmtepompen en koelsystemen.

Teleurstellend is dat op basis van dit onderzoek, waaruit toch vooral een toename van de problematiek te lezen valt, er geen advies is om verder onderzoek te doen en landelijk beleid te formuleren. Wat ons betreft een gemiste kans!
U kunt het hele rapport lezen op: <https://bit.ly/2QnLnbY>

Rapport Lfg DCMR

De DCMR die betrokken is bij het opstellen van de m.e.r. rapportage heeft ooit ook een rapportage opgesteld over de effecten van Lfg en hoe schadelijk dit is voor het milieu en voor mensen. Ook voor de GGD is voor de beantwoording van vragen een zelfde onderzoek uitgevoerd > *Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden GGD Informatieblad medische milieukunde Update 2013 RIVM rapport 200000001/2013 I. van Kamp et al.*)

Hieruit komt naar voren:

De Nederlandse dosis-responsrelatie voor windturbinegeluid en hinder voorspelt bij de huidige geluidnormen een percentage ernstig gehinderden van maximaal negen procent (van de mensen die op een afstand van een windturbine wonen waarbij het niveau van de geluidnorm wordt bereikt).(pg 10)

Lfg kan waargenomen worden als een druk op de oren, het hoofd, de keel of de borst. Lfg wordt niet door iedereen waargenomen, waardoor de klachten van de gehinderden niet altijd serieus worden genomen. Daar de hinder door Lfg met name 's nachts optreedt, zal de gehinderde vooral slaapstoornissen ondervinden. De stress zal hierdoor bij de betrokkene eerder toe- dan afnemen. Gevolgen bijvoorbeeld depressie, agressie, vermijdingsgedrag en overmatig gebruik van alcohol, tabak, drugs of voedsel. Maar ook: veranderingen in de bloedsomloop (hoge bloeddruk) en ademhaling, hoofdpijn, duizeligheid, zweten en slapeloosheid.

Er is nog onvoldoende bekend over het relatieve aandeel van Lfg en gewoon geluid in hinder. Wellicht kan het laagfrequente deel van het geluid van windturbines, net als bij andere bronnen, tot extra hinder leiden, maar er is nog geen bewijs dat dit een factor van belang is.

Meer onderzoek

Ten aanzien van de zorgen over het effect van Lfg op mensen en vooral kinderen brengen wij de rapportage van huisarts Sylvia van Maanen onder uw aandacht in Bijlage III.

In haar rapportage geeft zij aan dat wereldwijd rond geplaatste windturbines zich dezelfde klachten voordoen. Zij pleit er voor dat zolang onvoldoende bekend is of de plaatsing van turbines nabij bewoning veilig is, dient de overheid goed onderzoek te initiëren, tot die tijd het voorzorgbeginsel toe te passen en van plaatsing in stedelijke gebieden af te zien. Dit geldt des te meer omdat er voldoende alternatieven voor de opwekking van groene energie beschikbaar zijn.

Een substantieel deel van omwonenden van windturbines rapporteert wereldwijd identieke klachten:

chronische slaapproblemen, hoofdpijn, tinnitus, een drukgevoel op de oren, vertigo, visusklachten,

luchtwegproblemen, tachycardie, prikkelbaarheid, concentratie- en geheugenproblemen, en

angstgevoelens samengaand met de sensatie van inwendige pulsaties of trillingen zowel slapend als in wakkere toestand.² Als mogelijke oorzaken wordt gedacht aan het – deels hoorbare – geluid van turbines, de vibraties die voelbaar zijn, de slagschaduw op woningen, de (knipperende) lichten op de turbines en de visuele impact.

Ook spelen maatschappelijke en sociale aspecten een belangrijke rol. De waarde van een woning kan dalen, terwijl exploitanten er goed aan verdienen.

Daar komt nog bij dat omwonenden zich niet gehoord voelen. Dikwijls worden zij gemarginaliseerd als 'nimby's' (not in my backyard). Bovendien negeren beleidsmakers hun bezwaren en klachten omdat de samenhang met de turbines niet 'wetenschappelijk bewezen' is. Terwijl het jaren kan duren voordat onafhankelijk onderzoek oorzaak-gevolgrelaties hard maakt.

Bron: Windmolens maken wel degelijk ziek -Sylvia van Manen 22 maart 2018

In het 'Startdocument PLANMER PARTIËLE HERZIENING VRM WINDENERGIE ZUID-HOLLAND Provincie Zuid-Holland 2015, Bijlage C Advies De Balij wordt het laagfrequent geluid veroorzaakt door windturbines niet langer ontkend en gewezen op meer onderzoek: *"Dit kan op grotere afstand van het windpark meer problemen geven dan in de normen is meegerekend. Vervolgonderzoek moet uitsluitsel geven of er sprake is van onderschatting."*

Ook voor de potentiële locaties windenergie opgenomen in de Energieverkenning Voorne-Putten moet een dergelijk vervolgonderzoek uitsluitsel geven of er sprake is van onderschatting. Zoals bekend, is Laagfrequent geluid schadelijk voor de gezondheid. Ook als dit volgens het RIVM indirect komt door slaapgebrek veroorzaakt door ervaren overlast van Laagfrequent geluid.

U heeft daar in een verantwoordelijkheid die voortkomt uit de Grondwet:

Art. 21 Grondwet: "De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu."

Art. 22 Grondwet: "De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid."

* Bron NLVOW (lid van uw klankbordgroep)

Ter illustratie hoe de geluidsoverlast in de praktijk afwijkt van de papierenwerkelijkheid een onderzoek naar overlast bij Windpark Houten:

"Het Copernicus Instituut van de Universiteit Utrecht bracht eind oktober 2015 de resultaten van het onderzoek naar Windpark Houten van Eneco naar buiten, waarin alle omwonenden binnen 1 kilometer van de 3 windturbines zijn bestudeerd. Conclusie: van de 820 huishoudens heeft 33% geluidsoverlast en heeft 13% slaapproblemen. Een huishouden is volgens het CBS 2,2 Nederlander en dus liggen in Houten 235 mensen dagelijks wakker ($820 \cdot 13\% \cdot 2,2$). Dat is circa 80 mensen per windturbine.

Die 13% komt overigens aardig overeen met de 8% van het RIVM onderzoek, toch? Nou niet echt, want in Houten zijn zogenaamde maatwerkvoorschriften van kracht, waardoor veel minder geluid geproduceerd mag worden dan landelijk toegestaan. En dan nog liggen dus honderden mensen wakker van windturbines. Trekken we dat door naar de 2.000 windturbines die we er in Nederland op land bij willen plaatsen én rekenen we daarbij dat bij al die projecten de ruime norm geldt, dan kunnen we op de achterkant van een bierviltje

uitrekenen hoeveel mensen dat treft. Zullen we het dik naar beneden afronden en houden op 150.000 mensen met slaapstoornissen? Slaapstoornissen veroorzaken nogal wat, bijvoorbeeld een verminderde arbeidsproductiviteit. Weet u dat de maatschappelijke kosten voor het bedrijfsleven als gevolg daarvan rond de €1.800, - per persoon per jaar is?”

J. Zonnevelden op jonge zeeklei

Zeeklei is zeer vruchtbaar en daarom is er met name op Voorne veel akkerbouw. In de Energieverkenning is het voornemen om de zonnevelden te plaatsen op gebieden met jonge zeeklei. Dat betekent dat zeer vruchtbare, dus kostbare grond hiervoor bestemd gaat worden, dat dus een kapitaalverlies gaat inhouden voor het landschap. Voor de boer minder, want die wordt gecompenseerd met vergoedingen. Maar de Energieverkenning draait juist om de impact van de maatregelen op het landschap in beeld te brengen.

Grondgebonden zonneparken dekken grote stukken bodem af, waardoor licht wordt weggehouden en de bodem lokaal droger wordt. De verwachting is dat hierdoor de vegetatiegroei en het ontstaan van organische stof afnemen, waardoor er minder voedsel beschikbaar komt voor het bodemleven. De metingen van studenten van Wageningen Universiteit bij vier zonneparken bevestigen deze hypothese.

Conclusie: De impact op het landschap wanneer zonnevelden worden aangelegd op jonge zeeklei is dus groot, niet alleen visueel maar bodem technisch. Gesteld kan worden dat al het leven onder de grond onder de zonnepanelen onherstelbaar verdord en de natuur onherstelbaar beschadigd. De aangegeven investering om biodiversiteit aan te brengen is daarom onvoldoende ter compensatie van de schade die de zonnepanelen aan de bodem toebrengen. Voor de compensatie zou meer een relatie moeten worden gelegd met de grote van het zonneveld, de schade die daaronder wordt aangericht aan de bodem en de daarmee gemoeide noodzakelijke compensatie aan biodiversiteit. De Energieverkenning legt deze relatie niet en toont niet aan dat er gezocht zal worden naar een zekere balans in de geboden compensatie voor de aangerichte schade. Om de bodemschade te voorkomen dient eerst gezocht te worden naar alternatieven in de vorm van zon op daken, geluidswallen, rond windturbines etc. Dat in de Energieverkenning wordt gemeld dat de gebieden die gevoelig zijn voor verzilting als eerst in aanmerking komen, doet daar niet aan af. Ook hier treedt bodemschade op.

Experiment CO2 opslag in de grond

Bij de Krammer start een experiment waarbij agrariërs samenwerken met de windexploitanten om meer CO2 in de grond te gaan opslaan. In plaats van zonnevelden zou een experiment op jonge zeeklei om CO2 in de grond op te slaan ook een doel in de Energieverkenning kunnen zijn.

K. Landschapsinvesteringen- land verdwijnt

Investeringen in landschap bestaan uit *dijkbeplanting en waterstelsel polder* bij wind, *een krekenselsel* bij zonnepanelen en *waterrijke ruimten* en beplanting bij glastuinbouw. Effectief verdwijnt er dus land naar water door deze investeringen. Is dit om de voorspelde wateroverlast het hoofd te gaan bieden in samenwerking met het waterschap?

L. Overzicht energiepotentieel

Uitgegaan wordt van een combi, 21 windturbines en 450 ha zon. In het overzicht staat meer ingepland namelijk $11 \times 5 = 16$ turbines aan de noordrand en $10 + 5 = 15$ in het Haringvliet en 473 ha aan zon.

Vraag: Is dit ruimte voor de toekomst om nog verder te kunnen groeien in wind- en zon?

M. Ontwikkelingen en mogelijkheden

In 3.2 van de Energieverkenning wordt aangegeven dat de gemeenten op Voorne-Putten zich gezamenlijk inzetten voor o.a. besparen op de energievraag en het opslaan van energie om de gelijktijdigheid van vraag en aanbod te regelen.

Hiervoor worden een tweetal projecten onder uw aandacht gebracht:

1. Waterzijdig inregelen woonhuisinstallaties

Den Haag heeft samen met de provincie en een tiental buurtcomités het voortouw genomen om meer woonhuisinstallaties waterzijdig in te regelen. De gemeente brengt installateurs samen, regelt kennisuitwisseling, stimuleert bewoners, biedt een loket en pakt de eigen gebouwen aan. Daarmee is de hofstad de eerste gemeente die het waterzijdig inregelen van cv-installaties integraal op de agenda heeft gezet.

Gas besparen en comfort

Een goed ingeregelde installatie levert huiseigenaren een besparing op het gasverbruik op en zorgt voor meer comfort. Het in balans brengen van aanvoer en retour in een cv-installatie staat door de energietransitie hoger op de agenda dan ooit. Van een goed ingeregelde installatie kan de aanvoertemperatuur van de verwarming mogelijk worden teruggeschroefd. Bewoners kunnen van de gemeente Den Haag een tegemoetkoming van €75 euro ontvangen. Dit komt bovenop de landelijke subsidie voor waterzijdig inregelen die via de subsidieregeling energiebesparing eigen huis (SEEH) te verkrijgen is.

Warmtenet: lagere temperaturen

De temperatuur van de toekomstige warmtenetten komt op maximaal 70 graden te liggen. Door de warmte beter over de radiatoren te verdelen zal het bij de meeste woningen ook bij dergelijke temperaturen comfortabel zijn. Ook bij woningen die goed genoeg geïsoleerd zijn voor warmtepomptechniek, is het noodzakelijk dat cv-installaties in balans zijn. Bij dynamisch inregelen worden druk gecompenseerde afsluiters toegepast. Die zorgen ervoor dat de gewenste ingestelde volumestroom gewaarborgd blijft en dus onafhankelijk is van de wisselende drukverschillen in de installatie.

Naast energiebesparing en CO₂-reductie is er ook een maatschappelijk aspect. De besparing van 20% op de gasrekening door waterzijdig inregelen ook tevens gezien worden als armoedebestrijding: een win-win situatie.

Energie opslag-Delta 21

Zoals eerder is aangegeven dient het verkleinen van de afstand tot de woning van een windturbine in de Energieverkenning niet te worden opgenomen om de voorgestelde windturbineplannen mogelijk te maken om het gebrek aan ruimte daarvoor te compenseren. Eerder bent u door Ing. Kees Pieters om diverse redenen erop gewezen dat windturbines op zee horen en niet op land. Het landschap van Voorne-Putten is kostbaar waardoor verder gekeken dient te worden. Daarom aandacht voor het project Delta 21 dat inmiddels steeds meer steun uit het bedrijfsleven en de universitaire wereld krijgt en vanuit de provincie en Waterschappen in toenemende belangstelling staat. Ook uw gezamenlijke inzet om te kijken naar energieopslag komt hierin aan de orde.

Anderzijds wordt gerealiseerd dat dit project in conflict lijkt te staan met de aangenomen Gastvrijheidsvisie in 2016 waarbij een groot accent is gelegd voor behoud en ontwikkeling van de recreatie en het toerisme op Voorne-Putten, waarbij het strand van Westvoorne een belangrijke rol speelt. Echter in de uitwerking van Delta 21 wordt hieraan specifiek aandacht besteed en wordt de actieve inbreng uit Voorne-Putten in dat verband door de projectleiders op prijs gesteld. Hetgeen nu niet aan de orde is. De gemeente Goeree Overflakkee is inmiddels aangeschoven als stakeholder en praat dus mee.

Primair is Delta 21 een alternatief, dat erop gericht is om Nederland beter te beschermen tegen hoogwateroverlast, zelfs als de zeespiegel stijgt. Delta 21 beoogt met haar plan een

toekomstbestendige oplossing voor de zuidwestelijke delta waarbij een ruimtelijke inrichting de volgend drie ambities heeft:

- Hoogwaterveiligheid,
- Natuurherstel
- Energieopslag.

Hoogwaterveiligheid

Daarmee worden niet alléén belangrijke elementen uit het Deltaprogramma 2020 en het Nationaal Klimaatakkoord geadresseerd, maar wordt ook een alternatief geboden voor de verdwijning van het rivierenlandschap door dijkverzwaring. Zo kan zelfs dat deel van Nederland een flinke zeespiegelrijzing opvangen en wordt de natuur in en rond het Haringvliet en het Hollandse Diep hersteld en versterkt.

Natuurherstel

Door verschillende “stakeholders”, zoals de natuurorganisaties, de sportvissers, de lokale overheden, het toerisme en vanuit de verantwoordelijken voor de Europese Kader Richtlijn Water binnen Rijkswaterstaat, is erop aangedrongen om dit plan gelijktijdig optimaal te benutten voor natuurherstel. Uitgangspunt van DELTA21 is daarom dat de natuurwaarden, als gevolg van de ruimtelijke ingreep, meer dan ruimhartig gecompenseerd worden.

Energieopslag

De ruimtelijke inpassing omvat een Getijmeer en Energieopslagmeer buitengaats van het Haringvliet en enkele kleine aanpassingen met grote natuurvoordelen in het Haringvliet en het Hollands Diep.

Het Energiemeer zal elke nacht met de overtollige windenergie worden leeggepompt en overdag als energiecentrale werken, eventueel aangevuld met aquabatteries en een zonnepark.

Het plan biedt daarom de mogelijkheid om in het grootschalig opslagbekken, gedurende 12 uur 1860 MW, energie tijdelijk in waterkracht op te slaan. Zo kunnen de dagelijkse pieken en dalen in vraag en aanbod van energie, tegen lage kosten, worden opgevangen en hoeft het bestaande e-net minder verzaamd te worden. Daardoor zal ook de overtollige zon- en windenergie optimaler worden benut evenals het elektriciteitsnet. Het Energieopslagbekken biedt ook ruime kansen voor een 1 GW drijvend zonnepark en een 1,2 GW Aquabattery voor energieopslag. Ook is er ruimte voor een groot windpark offshore en voor warm water seizoensopslag. Door deze totaalaanpak wordt dus niet alleen de waterveiligheid voor deze eeuw geborgd, maar worden ook belangrijke bijdragen geleverd aan de gewenste energietransitie en broeikasreductie

Brielle-Westvoorne

Het Energieopslagmeer wordt natuurvriendelijk ingericht. Het Getijmeer wordt aantrekkelijk gemaakt voor de recreatie, onder meer door het strand bij Oostvoorne weer geschikt te maken voor strandtoerisme en de toegankelijkheid voor de recreatievaart naar het Haringvliet te vergroten. Ook de unieke natuurgebieden, die binnen het plan vallen, De Kwade Hoek op Goeree en Voornes Duin bij Oostvoorne kunnen versterkt, geïntegreerd en uitgebreid worden. Optioneel kan ook het zoute getij in het Oostvoornse Meer weer terugkeren. In de brede duinen rond het Energieopslagmeer en het Getijmeer wordt 2000 ha nieuw duingebied gevormd. Ook in de Voordelta waar ondiepe banken een belangrijke biotoop vormen voor vogels en zeedieren, kan een aanzienlijke verbeterslag worden gerealiseerd. Door o.a. 2000 ha. aan het oppervlakte aan overstroombare banken toe te voegen in het deel van Voordelta, dat aansluit op de Hinderplaat. Op advies van de milieubeweging worden de zoetwaterinlaten meer naar het Hollands Diep verplaatst. Ook biedt het plan, optioneel, mogelijkheden voor herstel van de stranden van Oostvoorne. Door vlak langs het strand een smalle en ondiepe geul met een breedte van 50-100 m aan te brengen kan de strandfunctie daar hersteld worden en wordt het water elk getij verversd. De kleine geul kan optioneel ook direct verbonden en geïntegreerd worden met het Oostvoornse

Meer, zodat ook daar de zoutwaterbiotoop kan terugkeren en de blauwalg er kan verdwijnen. Zo worden voor Voorne het toerisme nieuwe kansen geboden, met volledig behoud en herstel van de natuurwaarden. Het plan houdt uiteraard in dat zoet water wordt ingelaten via de Roode Vaart (Volkerak Zoommeer wordt ook zout) en via het waternetwerk vanaf Strijensas tot en met het Brielse Meer. Eventueel is daar, met behulp van een gemaal, ruimte voor zoetwateropslag.

Ruimte voor Offshore zonnepark en windpark

Delta 21 biedt ook een alternatief voor het gebrek aan ruimte dat er is op Voorne-Putten en de hoge belasting op het landschap drastisch kunnen verkleinen wanneer uitvoerig moet worden gegeven aan de in de Energieverkenning opgestelde maatregelen. Het Energieopslagbekken biedt ook ruime kansen voor een 1 GW drijvend zonnepark en een 1,2 GW Aquabattery voor energieopslag. Ook is er ruimte voor een groot windpark offshore en voor warm water seizoensopslag.

Voor meer informatie over Delta 21 zie bijlage IV.

Kopie aan andere gemeenten

Een kopie van deze brief wordt eveneens verzonden aan de raden van de gemeenten Westvoorne, Brielle, Nissewaard, Goeree Overflakkee, provincie Zuid-Holland, Waterschap Hollandse delta en de Programmamanager Energiestrategie regio Rotterdam- Den Haag.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter Stichting "Windmolens N57 Nee!"

Cora van Mook

Adres : Langeweg 2
Woonplaats : 3222 LD Hellevoetsluis
Telefoonnummer : 0181-323552
Email : windmolensvoorneputtennee@gmail.com

BIJLAGEN

- I. Berekening % ruimtebeslag door maatregelen Energieverkenning op beschikbare ruimte Voorne-Putten
- II. Motie 'Geen klap van de molen' gemeente Westvoorne 30 mei 2017
- III. Onderzoek huisarts Sylvia van Maanen naar effect windturbines op burgers binnen haar praktijk
- IV. Regionale Energie Strategie zonder wettelijke basis door prof. Mr. Elzinga
- V. Informatie Delta 21- folder en presentatie

Bijlage I

Belasting van de in de Energieverkenning genoemde maatregelen op het landschap is onjuist

De Energieverkenning gaat uit van een beslag van 3,4%-5,6% van de totale oppervlakte van Voorne Putten . Hieronder treft u een herberekening aan van het beslag op de thans nog beschikbare ruimte op Voorne Putten die gebaseerd is op gegevens van het CBS. Het beslag op de nog beschikbare ruimte is 5,1%-8,3 %. De belasting van de voorgestelde maatregelen in de Energieverkenning op het landschap van Voorne-Putten is daarmee een hoger percentage dan in de verkenning wordt voorgesteld.

	Brielle 2015	Hellevoetsluis 2015	Nissewaard 2015	Westvoorne 2015
Totale opp. In Ha.	3114	4627	9873	9748
Bestemd gebied				
Verkeesterrein Spoor	0	0	0	0
Bebouwd terrein Woonterrein	211	536	959	267
Semi bebouwd Bouwterrein	12	26	118	8
Recreatieterrein Sportterrein	76	44	104	25
Agrarisch terrein Terrein bestemd voor glastuinbouw	159	7	3	143
Bos en open natuurterrein Bos	49	140	170	769
Binnenwater Totaal binnenwater	360	1366	1554	524
Buitenwater Totaal buitenwater	0	112	0	3906
Totale opp. bestemd gebied	867	2231	2908	5642
Restant beschikbare open ruimte	2247	2396	6965	4106

Bron: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70262ned/table?fromstatweb>

Herberekening

Opp. Voorne-Putten		3,4%	5,6%
ha incl. binnen en buiten water	27.362	930,31Ha	1532,27 ha
ha zonder buiten water met binnen water	23.344	793,70 Ha	1307,26 Ha
Hoeveel % is het daadwerkelijk qua belasting op de nog beschikbare ruimte			
Ha zonder binnen en buiten water	19.540	4,06%	6,69 %
Ha beschikbare open ruimte	15.714	5,05 %	8,32 %

Voor Voorne Putten wordt in de Energieverkenning een oppervlakte gegeven van 220 km². Deze oppervlakte komt het meest overeen met het aantal hectaren dat voor Voorne-Putten staat inclusief binnenwateren maar exclusief buitenwateren, zijnde 23.344 hectare. Voor de herberekening ruimtebeslag zonnevelden is daarvan uitgegaan.

3,4% van de totale oppervlakte van Voorne-Putten betekent bijna 794 Ha en 5,6% betekent 1307 Ha iets meer dan is vermeldt in de Energieverkenning 750-1250 Ha. Hier is echter geen rekening gehouden met het grondgebruik.

Wanneer alle bestemde ruimte wordt afgetrokken blijft er 15.714 hectare open ruimte over die mogelijk geschikt zou kunnen zijn voor de aanleg van zonnevelden.

Wanneer vervolgens gekeken wordt welke impact 750-1250 hectare heeft op de nog beschikbare open ruimte betekend dit een belasting van 5,05% - 8,32%. De belasting op het landschap valt dus hoger uit dan dat de Energieverkenning aangeeft.